

SOSYAL BİLGİLER DERGİSİ ARALIK 2024

CİLT : 1 SAYI : 1

16 BÜYÜK TÜRK DEVLETİ

TARİHTEN GÜNÜMÜZE TÜRK DEVLETLERİNİN İZLERİ

5 MAYIS ORTAOKULU
YÜKSEKOVA

İÇİNDEKİLER

1- Türk Tarihine Genel Bir Bakış	Sayfa 1
2- Büyük Hun Devleti.....	Sayfa 2
3- Batı Hun Devleti.....	Sayfa 2
4- Avrupa Hun Devleti.....	Sayfa 3
5- Ak Hun Devleti.....	Sayfa 3
6- Göktürk Devleti	Sayfa 4
7- Avarlar.....	Sayfa 4
8- Hazarlar.....	Sayfa 5
9- Uygurlar.....	Sayfa 5
10- Karahanlı Devleti	Sayfa 6
11- Gazneliler	Sayfa 6
12- Büyük Selçuklu İmparatorluğu	Sayfa 7
13 - Harzemşahlar Devleti.....	Sayfa 7
14- Altın Orda Devleti	Sayfa 8
15- Timur Devleti.....	Sayfa 8
16- Babür Devleti.....	Sayfa 9
17- Osmanlı imparatorluğu.....	Sayfa 9
18- 16 Büyük Türk Devleti Kelime Avı	Sayfa 10

YAYIN EKİBİ :

İÇERİK: Metin ÖREN / Sosyal Bilgiler Öğretmeni

TASARIM: Ebru ÖZEN / Fen Bilimleri Öğretmeni

Yüksekova 5 Mayıs Ortaokulu Adına

İshak YİĞİT / Okul Müdürü

TÜRK TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

Türkler, dünya tarihinin en köklü milletlerinden biridir. Kökenleri, Orta Asya'nın bozkırlarına dayanan Türkler, farklı zaman dilimlerinde kurdukları büyük devletlerle dünya tarihine damga vurmuşlardır. Göktürkler, Türk adını resmi bir devlet adı olarak kullanan ilk Türk topluluğu olarak bilinir. Orhun Yazıtları gibi yazılı eserlerle tarihteki varlıklarını belgeleyen Türkler, sadece savaşçı bir millet değil, aynı zamanda kültür, bilim ve sanat alanında da önemli izler bırakmıştır.

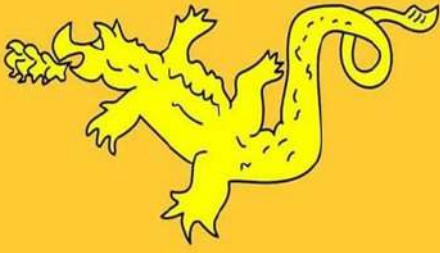
Türk tarihinin en belirgin özelliklerinden biri, sürekli hareket ve genişleme halinde olmalarıdır. Büyük Hun İmparatorluğu'ndan başlayarak Asya, Avrupa ve Afrika'ya yayılan Türkler, siyasi ve askerî güçleriyle dikkat çekmişlerdir. Selçuklular ve Osmanlılar gibi imparatorluklar, İslam dünyasının liderliğini üstlenirken, farklı milletleri adalet ve hoşgörüyle yönetmeleriyle tanınmışlardır.

Türklerin tarih boyunca sahip olduğu teşkilatçılık, disiplin ve dayanışma özellikleri, kurdukları devletlerin uzun ömürlü olmasında etkili olmuştur. Bugün dünya üzerinde yaşayan milyonlarca Türk, bu zengin tarihsel mirasın temsilcisi olarak varlığını sürdürmektedir.

5 MAYIS ORTAOKULU YAYIN EKİBİ

Dünyanın bilinen en eski halısı M.Ö. V-IV. y.y. olarak tarihlenen Orta Asya'da Pazırık Kurganları adı verilen anıt mezarlarda yapılan arkeolojik kazılarda bulunmuştur. Hun kavimlerine ait olan bu mezarda ele geçirilen bir halı aynı zamanda dünyanın en eski düğümlü halısıdır.

Büyük Hun Devleti

MÖ 220- MS 216 arasında tarihe çıkan Büyük Hun Devleti, Asya'nın büyük bir kısmında hüküm sürüyordu. Teoman'ın kurduğu bu devlet gelecek olan devletlere de ilham kaynağı olmuştur.

En parlak dönemini Mete Han zamanında yaşamıştır. Mete Han, vızıldayan oku ve 10'lu sisteme göre kurduğu ordusuyla, Avrupa içlerinden Çin'e kadar uzanan akınlar gerçekleştirip dünya tarihinde büyük bir şöhrete sahip olmuştur. Asya Hun Devleti, tarihte bilinen ilk Türk devletidir ve Orta Asya'da yaşayan Türk boylarını bir araya getirerek, siyasî birliği sağlamıştır.

Batı Hun Devleti

MÖ 48-MS 216 yılları arasında dünya sahnesine çıkmışlardı. Pi tarafından kurulmuştu. Sarı bayrakları vardı. 16 Büyük Türk devleti içerisinde sayılan "Batı Hun Devleti"; Panu tanhunun yönettiği Kuzey Hun Devleti'dir. Asıl Batı Hun ise; Çiçi'nin yönettiği Batı Türkistan'ı kapsayan devlettir.

Ho-han-ye'nin Çin egemenliğine girme politikasına karşı çıkan Çiçi, bağlı kabileleriyle birlikte Issık Gölü ve çevresine çekilmiştir. Çiçi han MÖ 43 yılında Vatan atalarımızdan torunlarımıza verilmek üzere bize emanet edilmiş kutsal topraklardır. Onursuz bir yaşam uğruna terk edilemez. sözleriyle tarihe geçmiş bir hükümdardır..

Avrupa Hun Devleti

Dünya tarihinin değişmesine sebep olan ülkelerden biri Balamir'in kurduğu Avrupa Hun Devleti'dur.

Attila'nın önderliğinde Avrupa'nın içlerine kadar ilerlemiş bir devletten bahsediyoruz. Kavimler Göçü'nün başlamasında ve Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasında önemli bir etken olmuştur. MS 375-469 arasında tarih sahnesinde yer aldılar. Hatta Tarkan filmlerinde söylendiği gibi "Hun Türklerindemim! Altar'ın oğlu Tarkan'ım!" cümlesindeki Hunlar bu Hunlar'dır.

Avrupa'da "Tanrı'nın Kırbaacı" olarak anılan Attila, tarihte papaya diz çöktüren tek hükümdardır.

Ak Hun Devleti

Orta Asya'da kurulup büyüyen ülke 132 (420-552) yıl sene boyunca hüküm sürdü. Kurucusu Aksuvar'dı.

Eftalitler, Ak Hunlar olarak da anılmaktadır. Eftalitler (Ak Hunlar) Asya Hun devletinin devamı sayılan devletlerden biridir. Büyük (Asya) Hun devleti yıkıldıktan sonra Hunların bir kısmı 350'li yıllarda Afganistana göç etmişlerdir. Afganistan ve topraklarında Eftalitler (Ak Hunlar) devletini kurmuşlardır. Eftalitler zamanla hâkimiyet alanlarını kuzey Hindistan'a kadar genişletmişlerdir.

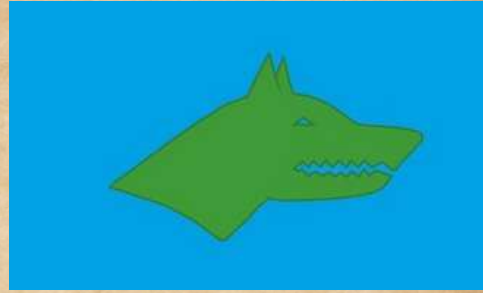
Ak Hunların diğer Türk devletlerinden ayıran en önemli özellik, egemen oldukları sahada hâkim azınlıkla göçebelerin devleti olarak, çoğunluktaki yerleşiklere hükmetmesidir. Bu özellikleri taşıyan ilk Türk devletidir. Bu bakımdan Türk tarihi içinde ayrı bir konuma sahiptir. Ak Hun kültürü Göktürk kültürüyle benzer özellikler sahiptir. Devlet teşkilatlanmaları ve sosyal hayat hemen hemen aynıdır.

Göktürk Devleti

Tarihte adında Türk geçen ilk devlet Göktürk Devleti'dir. Bumin Kağan'ın kurduğu bu ülke ayrıca ilk defa Türkçe yazılı eser bırakan devlettir. 552-745 yılları Göktürkler'in yılları oldu.

“Türk Oğuz Beyleri, işitin! Üstte gök çökmedikçe, altta yer denizi delinmedikçe, ilini töreni kim bozabilir?”

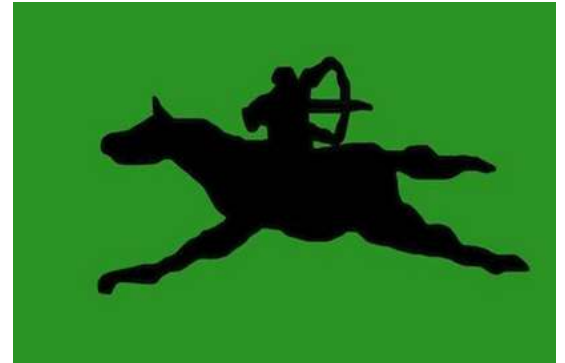

Avarlar

Orta Avrupa'da hüküm süren bir başka devlet daha. Macaristan, Ukrayna, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Hırvatistan, Slovenya, Avusturya, Romanya ve Sırbistan topraklarında hakimiyet kurmuştu. I. Bayan'ın kurduğu ülke Avrupa'yı etkileyen yapılandı, 565-835.

Avarların İstanbul'u kuşatmalarının amacı Bizans'ın parçalanması, ezilmesi ve yok edilerek Balkanların tamamını hâkimiyetlerine almak istemeleridir.

Avarlar çok güzel halılar, işlemeler meydana getirmiş, ayrıca gümüş işlemeciliğinde ilerlemişlerdir. Tüm Avrupa'da Avarların özel kemerleri aranmaktadır.

Hazarlar

Böri Şad'ın kurduğu, Kafkasların kuzeyi, kuzeydoğu Anadolu ve Moskova'nın güneyinde hüküm sürdüğü bir devlettir. 651'den 983'e kadar devam etti.

Hazar Devleti Doğu Avrupa tarihinde rol oynamış önemli Türk devletlerinden biridir. 7 ve 10. Yüzyıllar arasında güçlü devlet teşkilatı, canlı ticari faaliyeti, dini hoşgörüsü ve iktisadi refahı ile Kafkaslar ve Karadeniz'in kuzey düzlüklerinden Kiyef'e uzanan sahada siyasi istikrarı sağlamış bir Türk devletidir.

Uygurlar

Sadece 98 yıl süren bir kağanlık olan Uygur Devleti, Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından kuruldu. İslamiyet'ten önceki Türk devletinin arasında ilk defa göçebe hayat tarzından yerleşik hayata geçerek tarım ve ticaret faaliyetleriyle uğraştılar.

Türk tarihinde ilk defa şehir ve kasabalar kurarak, ilk Türk mimari eserlerini meydana getirdiler.

* Çinlilerle ilişkileri sonucunda kağıt ve matbaayı kullandılar.

Karahanlı Devleti

840 - 1212 yılları arasında Orta Asya ve günümüz Doğu Türkistan toprakları üzerinde hüküm sürmüş bir Türk devletidir Bilge.Kül Kadir Han tarafından Orta Asya'da (Balasagun) kurulmuştur.Orta Asya'da İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletidir.

Yazılı eserleri ilk Karahanlılar ortaya koymuştur. Başlıca yazılı eserleri; Kutadgu Bilig, Atabetül Hakayık, Divanı Hikmet'tir.

En parlak dönemini Yusuf Kadir Han zamanında yaşayan Karahanlılar, İslamiyet'i kabul etmelerine rağmen İslamiyet'i Araplaşma şeklinde algılamamış gerek kurucuları gerekse kurulduğu coğrafyadaki halkın Türk olmasından dolayı milli kimliklerini korumuşlardır.

Gazneliler

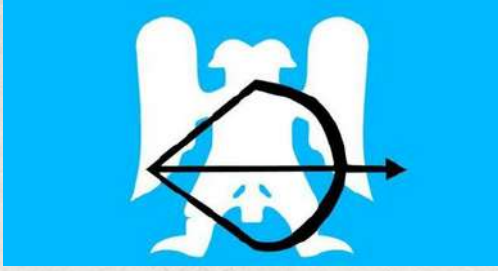
İsmi Gazne şehrinden alan Gazneliler 963 - 1186 yılları arasında tarihteki yerlerini aldılar. Alp Tigin ilk hükümdarıdır.

Gazneliler en parlak dönemini Sultan Mahmut döneminde yaşamışlardır.Gazneliler Sultan Mahmut döneminde Hindistan'a 17 sefer düzenleyerek kuzey Hindistan'a hakim olmuşlar ve İslamiyet'i yaymışlardır.

Gazneli Mahmut Abbasi Halifesini Şii Büveyhoğulları'nın baskısından kurtarmış bu davranışından dolayı Abbasi halifesi Sultan unvanını vermiştir. Türk Hükümdarlarından ilk kez "SULTAN" unvanı kullanan Gazneli Mahmut olmuştur.

Büyük Selçuklu İmparatorluğu

Tuğrul Bey tarafından Anadolu'nun doğusu ve Horasan arasında bir ülke inşa ettiler. 1040-1157 yılları boyunca hüküm sürdü.

Abbasi halifesinin, Şii Büveyhoğullarının baskılarına karşı Selçuklulardan yardım istemesi üzerine Tuğrul Bey, Bağdat Seferine çıkarak 1055 Abbasileri Şii Büveyhoğullarının baskısından kurtardı. Böylece Türk-İslam dünyasının koruyuculuğu Selçukluların eline geçti. Bu olaydan sonra İslam Dünyasının dini lideri Abbasiler, siyasi lideri de Selçuklular oldu.

Harzemşahlar Devleti

Adı en zor söylenen Türk devleti Harzemşahlar Devleti'dir. 1097-1231 yılları onların yılları olmuştu. Siyah bayrağı vardı. Hârzemşahlar Devleti 1097-1231 yılları arasında Hârzem (bugünkü Özbekistan ve Türkmenistan)bölgesinde kurulmuştur.

Hârzemşahlar, Büyük Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra hem kültürel hem de siyasî mirasçı olarak ortaya çıkmayı başarmışlardır. Devletin ilk yıllarında ülkenin topraklarını genişletip komşu ülkelere korku sarmışlardır. Nitekim Moğolları yenen ilk devlet olup ülkenin dört bir yanına nam salmışlardır.

Harzem Devleti'nin ve devletin son sultanı Celâleddin Harzemşah'ın Türk tarihinde ayrı bir yeri vardır. Devlete en güçlü dönemini yaşattır.

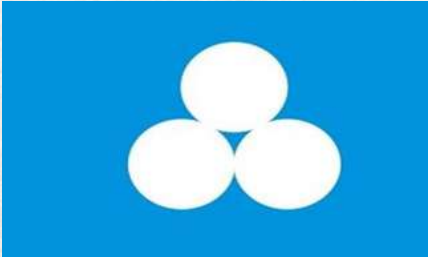

Altın Orda Devleti

Türk-Moğol Devleti olarak 266 yıl boyunca hüküm sürüp sonra dağıldılar. Kafkaslardan başlayıp Orta Asya'ya kadar sınırları uzanıyordu. Altın Orda Devleti 1242 yılında kurulmuş bir Türk Moğol birliğidir. Altın Orda Devleti Moğol imparatorluğundan sonra kurulmuştur. Devlet mutlak monarşi ile yönetilmekteydi. Moğolcada Orda kelimesi otağ demektir. Bu yüzden bu devlete Altın Orda Devleti denilmiştir. Altın Orda Devleti Cengiz Han'ın oğlu olan Cuci Han tarafından kurulmuştur.

Timur Devleti

Hindistan'ın kuzeyi, İran ve Anadolu'nun bir kısmında hüküm süren, Timur'un kurucusu olduğu devlettir. Hüküm yılları 1368-1501 arasındaydı. Timurlular Fars ve İslam medeniyeti unsurları ile Türk-Moğol devlet ve askeri teşkilat unsurlarını bünyesinde barındıran Emir Timur tarafından kurulmuş bir devlettir.

Timur, Semerkant'ı devletinin başkenti yaptıktan sonra, şehri görkemli mimarî yapılarla donattırıp seferlerde ele geçirdiği şehirlerdeki alimleri, bilim adamlarını ve öğretmenleri Semerkant'a getirtmiştir.

Babür Devleti

Hindistan topraklarında 332 yıl boyunca hüküm sürmüş Türk devletidir. İsmi ilk hükümdarı Babür'den alıyordu. Babür Şah, 1519'dan itibaren Hindistan'a düzenlediği seferler sonunda bütün Kuzey Hindistan'ı kontrol altına alıp 1526'da Delhi Sultanlığı'na son vererek günümüzdeki Afganistan, Pakistan ve Hindistan'ın kuzeyini kapsayan topraklar üzerinde Babür Devleti'ni kurdu.

Babür Şah'ın Çağatay dönemi edebiyatına önemli katkıları olmuştur. Çağatay Türkçesi ile kaleme aldığı Babürnâme eseri önemlidir.

Osmanlı İmparatorluğu

600 yıl boyunca var olan, Osman Bey'in kurduğu ve 3 kıtaya hükmeden bir devletti. Tarihten çekilirken yerini Türkiye Cumhuriyeti'ne bıraktı.

Fatih Sultan Mehmed, Osmanlı İmparatorluğu'nun yedinci padişahıdır ve Bizans İmparatorluğu'nu fethederek İstanbul'u almasıyla tanınır. İstanbul'un fethi, Ortadoğu ve Batı dünyası arasında bir köprü olan bir şehri Osmanlı İmparatorluğu'na katarak dünya tarihinde bir dönüm noktası olmuştur.

16 BÜYÜK TÜRK DEVLETİ

KELİME AVI

O S M A N L I L A R H G
 B K A V G S T A H H A A
 Ü A L T Ö E U N A H V Z
 Y R T İ U L B T R A R N
 Ü A I M Y Ç A E Z Z U E
 K H N U G U B R E A P L
 H A O R U K Ü N M R A İ
 U N R M R L R P Ş L H L
 N L D P L U K A A A U E
 P I A K A O R N H R N R
 G O I I R B A T I H U N
 C R A K H U N R Y S N S

BABÜR

TİMUR

ALTIN ORDA

HARZEMŞAH

SELÇUKLU

GAZNELİLER

KARAHANLI

UYGURLAR

GÖKTÜRKLER

OSMANLILAR

AVARLAR

HAZARLAR

BÜYÜK HUN

BATI HUN

AK HUN

AVRUPA HUN

OKUL DERGİSİ

Okulumuzun Misyonu:

Çağdaş eğitim anlayışı ışığında birbiriyle eşgüdüm içerisinde çalışan bir ekip olarak öğrencilerimizi çağın gereklerine uygun bilgili, bilinçli ve kültürel değerlerine sahip çıkan bireyler olarak yetiştirmektedir.

ADRES : GÜNGÖR MAH. GÜNGÖR CAD. NO39 YÜKSEKOVA /HAKKARI

WEB - <https://besmayisortaokulu.meb.k12.tr>

Telefon - 0438 351 32 14

Okuyucuya Mesaj

“Türk tarihi, hepimizin ortak mirasıdır. Bu mirası korumak ve geleceğe taşımak bizim sorumluluğumuzdur.”

“Türk milleti, tarih boyunca özgürlük ve bağımsızlık sembolü olmuştur.”
– Mustafa Kemal Atatürk